

Kajeroj el la Sudo

ISSN 1886-1997

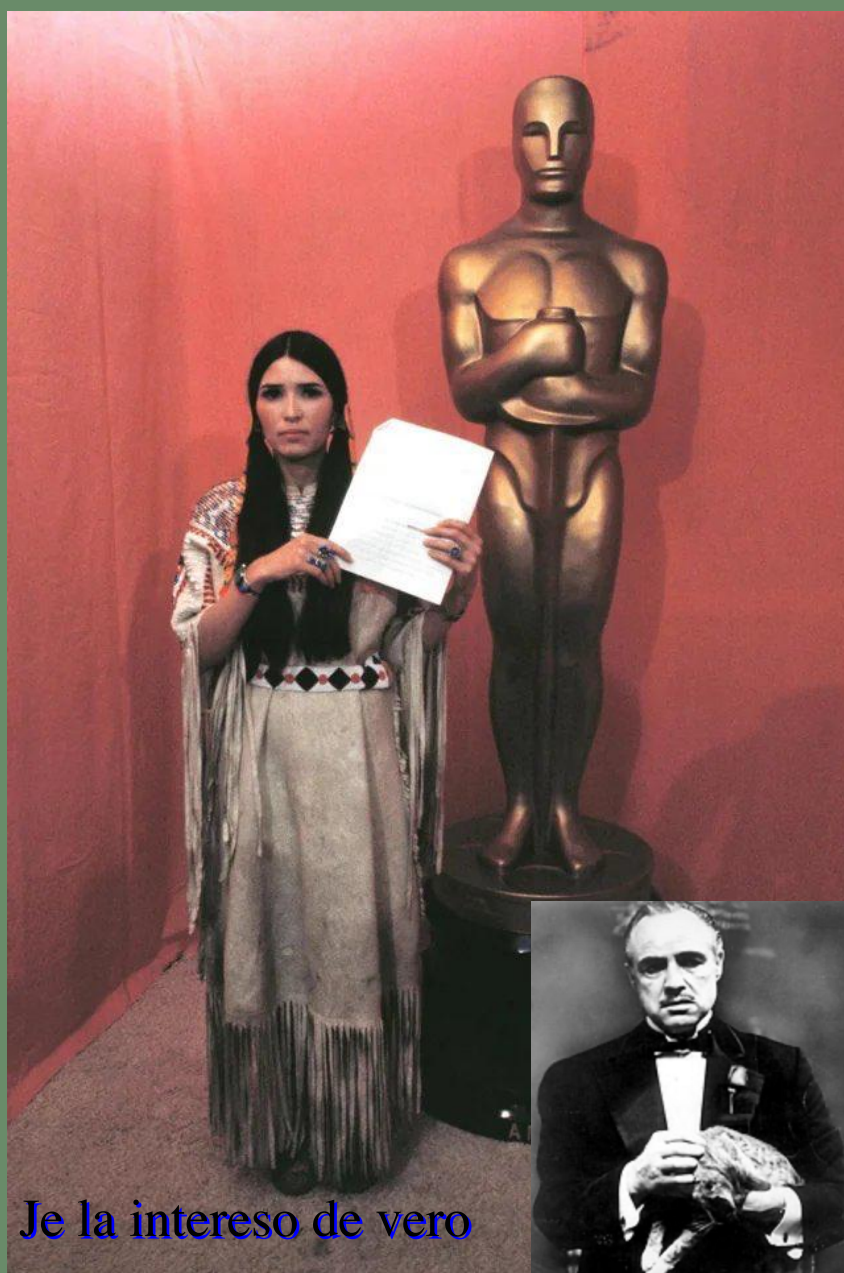
La 37an jaro

Bulteno de la Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/kajeroj/k132/k132.html>

Ne estas objektivaj argumentoj: nur tiuj, kiujn vi ŝatas, kaj tiuj, kiuj ne plaĉas al vi

Ĉu Pretervivo estas?

Je la intereso de vero

Unuiganta popolo neniam estos vendata

N° 132^a

Julion de 2024^a

Kajeroj

Bulteno de la Hispana Asocio de
Laboristoj Esperantistaj (HALE).

el la Sudo

Calle Jabonerías, 6.3º D
30010 Murcia
Hispanio

Enhavo

Redaktore: Pluvivo.....3

Pensigoj:

Unuiĝanta popolo.....5

Je intereso de vero.....8

Finaskitoj.....11

La kroŭmbuk'.....13

Trafiko.....14

Ĉu Pretervivo ekzistas?.....18

Perversiguloj de lingvo.....23

Vivo kaj verkaro.....27

Defendo de Hispanismo:

Kapacito de konvertiĝo.....28

ISSN 1886-1938 (printita)

Prezidas: **Johano A. Cabezos.**

Redaktas: **Jesuo de las Heras.**

Korektas: **Jozefo Pina.**

Retskribu al: **kajeroj@gmail.com**

**Pri la enhavo de la
artikoloj respondecas ties
aŭtoroj, ne la redakcio.**

Nesubskribitajn artikolojn
verkis la redaktoro.

**Ni ne korespondos pri nepetitaj
artikoloj, kvankam ni klopodos
publikigi ĉiun artikolon, kiun ni
trovos interesa .**

Kovrilo: Saachen Plumeto protestas nome de Marlon Brando je la 45^a disdonado de premio Oskar' en Holivudo. Digneco estas premio per si mem.

Pagmaniero: aliĝu al HALE kontraŭ €10
jare por ricevi la surpaperan version de nia
magazino.

**Se vi deziras kontibui per aliĝo,
kontaktu la redaktoron:
kajeroj@gmail.com**

**Oni povas reprodukti la enhavon, kondicè,
ke oni citu la originon.**

Tute kreita kaj traktita per senpagaj linuksaj rimedoj:
Scribus, Bluefish, LibreOffice, Gimp, kaj Yafc.

Nesubskribitajn artikolojn verkis la redaktoro.

Redaktore

Pluvivo

Hodiaŭ funebras mi: antaŭ kelkaj tagoj (la 11^{an} de marto) mortis amiko, kiu redaktis la ĵurnalon, kie mi publikigis artikolojn, **VegaMediaPress**, de Mursjo. Fakte, ofte mi publikigis tie hispanajn versiojn de artikoloj, kiujn mi jam publikigis en ĉi tiu magazino.

Sed tio jam estas historio! Li subite mortis je la aĝo 61jara, kaj pro stulta falo surstrata. Jes, homo estas plej alta besto sur la mondo, kaj tamen tre fragila: sufiĉas unu bato por rompi nin ĝismorte. Li estis unu el tiuj homoj, kiuj devas fari ĉion, kaj sekve li ne komisiis parton de la publikigado de la ĵurnalo al iu ajn, tiel ke, se li ne povis fari ĝustatempe la tagan eldonon, ĝi aperis poste; kaj tamen pli ol 60 000 homoj legis la ĵurnalon ĉiun tagon. Kaj kio okazas nun, post lia morto? Nu, la ĵurnalo mortis ankaŭ, ĉar ne estas homo, kiu sukcesos eldoni la komunikilon, ĉar mankas paŝvorto kaj atingo al informadikaj rimedoj, per kiuj li eldonis sian publikaĵon.

Eble leganto demandas sin pri tio, kial mi parolas pri tio. Sed la kazo de mia kara amiko — nomita Jesuo, koincide—, estas simila al tiu de *Kajeroj el la Sudo*:

Kiel niaj legantoj scias, Antonio Marco Botella redaktis la unuajn 29 numerojn de nia magazino. Kiam li sentis sin senforta por

daŭrigi la aferon, li petis de ni, siaj legantoj, ke iu okupiĝu pri la perioda publikigado de sia kara revuo. Post kelkaj hezitoj, mi mem volontulis, inter la miloj da legantoj de la magazino. De tiam mi jam redaktis kaj publikigis la sekvintajn 103 numerojn. Mi sentas min forta, almenaŭ por redakti multajn numerojn ankoraŭ..., sed mi estas nur unu homo, kiu povas morti subite — same kiel mia samnomulo, la redaktoro de **VegaMediaPress**—, kaj tiukaze, laŭ la nunaj kondiĉoj, tio signifus la morto de nia kara magazino, ankaŭ. Se oni serĉas la retejon <http://www.vegamediapress.com>, oni vidos, ke oni jam deaktivis ĝin, kaj sekve la tuta laboro de mia amiko jam perdiĝis, de la jaro 2012^a ĝis lasta februaro 2024^a.

Ĉu estas solvo por tiu problemo? De kiam mi ekredaktis ĉi tiun magazinon, mi komprenis, ke tio ne estas mia afero, sed la afero de

ĉiuj legantoj kaj amikoj de Esperanto kaj Hispanio. Do, estus domaĝe, ke nia magazino mortu kun mi, same kiel *VegaMediaPress* mortis kune kun ties redaktoro. *Kajerojn el la Sudo* legas multaj homoj disde tra la mondo, ne nur en Hispanio, do mi petas, ke oni pretu daŭrigi ilin iam en la estonto. Sed tion oni ne povos fari subite el nulo. Mi ofertas lernigi kaj helpi redaktonojn, kvankam mi ne antaŭvidas ĉesi la redaktadon en la ĵusan estonton. Mi jam aĝas 73jare, kaj se ĉio iras normale, mi ankoraŭ povos redakti ĝin dum dek, eble kelke pli da jaroj, sed se estos vicredaktoro(j), kiu(j) povos elpreni la taskon en la estonto, mi kredas, ke esperantistoj dankos pri ties sinsekva agado.

Eble, oni demandos sin pri tio, kio estas *Kajeroj el la Sudo*, kia ĝi estas, kaj kial utilas, ke ĝi daŭrigos sian aperadon post kiam mi jam malaperis. Nu, ĉi tiu magazino aperis je la jaro 1988^a, kaj de kiam mi ekokupiĝis pri ĝi, je 1996^a, geesperantistoj disde tra la tuta mondo povas legi ĝin tute senpage. Niaj paĝoj neniam estis makulataj de politika aŭ religia eldonaj sintenoj, ĉar ĉiuj, kiu tion deziris, povis publikigiti tion, kion ili deziris, ene de kelkaj kondiĉoj pri ĝentileco kaj neinsulto, sed tute libere. Pro tio, ke neniun artikolon oni rifuzis, kelkaj samideanoj ĉesis sian abonon al la magazino, kvankam ili daŭre legas ĝin. Mi eĉ estis forigita de SAT ĉar ili trovis, ke mi ne estis *sufiĉe progresema*, sed ŝajne tiu progreso, pri kiu ili fieras, estas certe dogmeco kaj netolereemo al alies opinioj. Do, fakte, min forpelis de la asocio pro tio,

ke mi postulis, ke oni honoru la Statuton de SAT mem, kiu atentigas kaj malpermesas tiun dogmecon kaj netolereemon! Jes, la homoj, kiuj formis tiaman Plenumkomitaton, kiu forpelis min ne plu oficas, sed la asocio mem neniam sendis al mi senkulpiĝon kaj inviton reveni en la asocion. Fakte, mi ne kredas, ke mi realiĝos, sed tio pruvus, ke SAT ne plu estas sekteca kaj netolereema, ĉesante ties demagogion. Tio ne utilis al mi, sed al SAT.

Sed mi ne plendu denove pri la aferon, ĉar ĝi ne vere gravas. Justa homo ne havas lokon inter maljustuloj. Tio, kio gravas, estas la pluvivo de *Kajeroj el la Sudo* en la estonto.

Sekve, vi, leganto, ĉu vi pretus helpi la pluvivon de nia magazino? Se jes, kion vi bezonos fari decidon? Verki ne estas tiom malfacila, kiel oni povus pensi. Kaj mi helpos vin. Oni ne necesas esti en la sama urbo, kie mi estas. Fakte, oni povus loĝi ĉe la alia angulo el la mondo, kaj tamen, ni kune povus redakti la magazinon, ĝis kiam nova redaktoro povos fari per si mem kaj mi ne plu povos. Tiumomente la nova redaktoro devus trovi kunredaktoron, kiu anstataŭos lin aŭ ŝin por ke la tasko daŭrigu.

Ĉu oni respondos al tiu mia invito? Se jes, retumu min al kajeroj@gmail.com, mi petas.

Unuiĝanta popolo neniam estos vendata

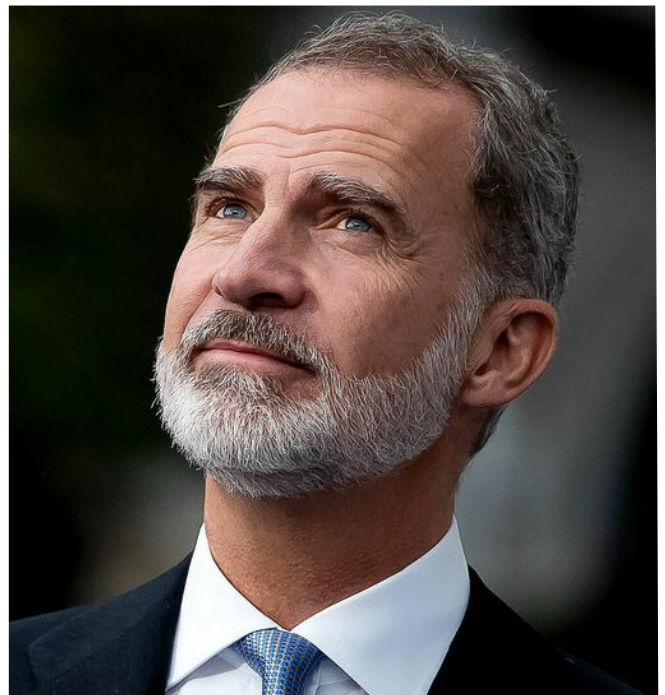
Estas sufiĉe gravaj aferoj en Enuna Hispanio, kiuj povas redifini la ŝtaton, la nacion kaj la graveco de nia lando ene de la mondo.

Estas, vere, kiel la reĝo de Hispanio diris iam, ke la historion de la mondo oni ne komprenas sen la agado de Hispanio tra la jarcentoj. Sed ĝenerale tiujn vortojn hodiaŭ oni ne komprenas kaj eĉ neas danke al la enfiksiĝo de la **Nigra Legendo**, kies mensogoj multe da nia kuncivitanoj kredas kiel verojn, ĉar —laŭ tio, kion diris la iama Prezidento de Hispanio, Felipe González Márquez— *vero estas tio, kion plej multo da homoj diras ke estas vero!* Mi kredas, ke li diris tion ironie, tio estas, signifante la malon de tio, kion li fakte diris. Bedaŭrinde multe da hispanoj ne bone komprenas ironion, kaj kredas, ke tio ja veras.

Fakte, necezas tre granda kvanto da ignoranteco kaj sekteco defendi la atakojn al nia bonfarto kaj leĝaro kredi tion, kion politikistoj diras, nur pro tio, ke la koncerna politikisto estas **tiu nia**. Simple dirite, la mensogojn de la registaroj oni akceptas, ĉar ni estas sektaj partianoj de la partio en povo, aŭ tute male, oni rifuzas ilin, ĉar

oni estas sektecaj partianoj de alia partio politika. Kaj tio ne estas rezonebla.

Prudenta homo devas kompreni tion, kio okazas, kaj juĝi inteligente, laŭ leĝo kaj logiko. Jes, veras, ke oni povas ŝanĝi

leĝon per nova, nelogika kaj stulta leĝo. Pro tio mi diris ankaŭ *logike*. Nelogikaj leĝoj venas kiam registaro kaj leĝofarantoj ne reprezentas la popolon, kaj sekve ili ne zorgas pri la popolo, kiu pagas ties salajrojn. Kiam politikistoj reprezentas nur sian ideologion aŭ sin mem, tiuj problemoj aperas. Pro tio ni havas tiom balasto en nia leĝaro, kiu ne oportunas al la bonfarto de la popolo, sed al ideologio kaj personaj interesoj de politikistaro.

Ĵuspasintece, la lastan 23^{an} de julio, okazis ĝenerala voĉdono en Hispanio, tio estas, oni voĉdonis deputitojn por la hispana Parlamento, kiu siavice elektis la Prezidanton de la Registaro. Venkis la balotadon, laŭ la plejmulto da voĉdonoj, Sinjoo Alberto Núñez Feijoo, gvidanto supera de Partio Popola. Sed li ne havis pli da voĉdonoj en la parlamento el alipartianoj kune. Sekve la Reĝo petis de li prezenti al la parlamento sian programon, por ke oni voĉdonu ĉu li estos la nova prezidanto de la registaro, ĉu ne. Kaj plimulto el parlamento voĉdonis nee. Sekve, la Reĝo petis same de la gvidanto de la sekvanta plej voĉdonita partio, PSOE, S-ro Petro Sánchez Pérez-Castejón. Sed ĉi-foje ĉiuj aliaj partioj krom PP kaj VOX voĉdonis al li, tiel ke li povis sukcese iĝi Prezidanto de la Registaro kaj nomumi siajn 20 ministrojn.

Bedaŭrinde kolekti plejmulton da voĉdonoj postulis, ke li promesis aferojn ekster- kaj kontraŭleĝaj, kiel pardono amasa kaj amnestio al tiuj, kiuj je 2018^a provis rompi la unuecon de la Ŝtato Hispana. Mi diras ekster kaj kontraŭleĝaj, ĉar ili estas malpermesitaj de la Hispana Konstitucio per 7^a punkto de artikolo 62^a indikas, ke la reĝo povas: *Ekzerci la rajton de pardono*

laŭ la leĝo, kiu ne povos permesi ĝeneralajn pardonojn.

Tamen, la reĝo de Hispanio subskribis dokumentojn por pardono ĝenerala al naciistoj, kiuj puĉis je 2017^a kaj poste estis kondamnitaj pro tio; kaj ankaŭ amnestio al aliaj, kiuj ankoraŭ ne estis juĝataj pro tiu sama kazo, kiel ekzemple Marta Rovira kaj Karlo Puĝdemont'.

Sed se la leĝo ne ebligas al la reĝo fari tion, kial li tamen faris tion? Bedaŭrinde mi ne konas la kialon, kaj eble oni ĝin ne konos dum kelkaj jaroj. Puĉistoj kaj naciistoj ŝajnas postuli de la registaro multe da favoroj, ŝanĝe al sia apogo al kandidato, nuna Prezidento Petro Sánchez. Sed aĉeto de favoroj estas krimo, kaj ŝajnas al mi nekredebla, ke juĝistoj ne haltigis tion de kelkaj jaroj.

Generalo Franko puĉis per milito. Nunaj politikistoj puĉas pere de mensogo. Ne mankas tiuj homoj, kiuj pruvas, ke tiu ĉi reĝimo estas sinsekvo de la reĝimo de Generalo Franko. Tiam la popolo havis nenion diri. Nun la popolo havas nenion diri, laŭŝajne. Diferenco estas, ke tiam oni ne havis **individian** liberecon, kaj nun ni ja havas tion, eĉ se limigite. Sed tiam kaj nun **ne ekzistas kolektiva** libereco: oni ne povas eksoficigi tuje politikistojn, kiuj krimiĝas aŭ simple ne plenumas la oficojn, por kiuj ili

estis voĉdonitaj. Sekve, ne ekzistas demokratio en Hispanio; kaj la afero, ke ankaŭ ne ekzistas en la cetero de Eŭropo —kun la ebla escepto de Francio—estas nek justigo nek klarigo. Ni ne estas erŭopanoj, ni estas hispanoj. Kaj ni devas labori ĉiutage por ke tio ne ĉesos esti.

Ĉar unuiĝanta popolo neniam estos vendata.

Sed ŝajnas, ke registaroj laŭ la tuta Eŭropo —ne nur tiu nia—intencas vendi nin al turpa ideologio verdeska, kiu asertas, ke la planedon Teron ni mortigas. Tio ja estas falsa aserto, kiel komprenas ĉiuj, kiuj iam studos ion pri Geologio: la planedo jam konis pli durajn momentojn, kiam homaron tute ne ekzistis, kiam vulkanoj superabundis sur la tuta surfaco, kiam la atmosfero estis plena da acido sulfura. Eble oni kredas, ke homo estas tiom grava, ke ties agoj influas la bonfarton de la planedo. Mi kredas, ke ni estas rilate al ĝi same kiel mikroboj al ni: eĉ se ni povus kaŭzi provizoran ĝenon, sufiĉus ke la planedo movus sian ŝultrojn pere de tertremo por ke nia tuta agado nuligus. Kaj se jes, se homaro sukcesas poluri la atmosferon tiel ke la homa vivo ne plu eblso, la planedo daŭrigos sian evoluon ĉirkaŭ sia stelo dum almenaŭ aliaj 4 700 milionoj da jaroj. Kun aŭ sen ni. Do, la aserto generanta tiun sensencan ideologion verdeskan estas falsa denaske: la planedo antaŭvivis

nin, kaj certe postvivos nin, senrigarde al tio, kion ni faros.

Sed tio, kio povos ne supervivi estas homaro mem al agoj de homaraj regantoj. Ne estas solvo plenigi Eŭropon per afrikanoj, ĉar ili venas el kulturoj malavangardaj, kie virinoj estas malrespektataj kaj mistraktataj kaj kulturo kaj alfabetigo ne estas altaj aŭ ĝeneraligitaj inter ili. Tio rezultos en perdo de niaj valoroj kaj atingoj, ĉar demokratio falos kiam ĉiuj tiuj homoj povos voĉdoni, same kiel en Irano kaj aliaj landoj oni voĉdonis por regresivaj registaroj, kiuj nun persekutas tion, kio iam estis denaskaj rajtoj de ĉiuj civitanoj. La turpaj registaroj de Eŭropo kredas, ke per tiu amaso da homoj ili atingos eternan venkon en balotado, sed la alvenintoj havas diversajn kulturon kaj valorojn kaj enoficigos regresivajn registarojn, kiuj malebligos pacon inter nacioj. La batalo de kulturoj ne havos feliĉan finon, mi timas.

Eble tiam la popolo rekonfigurata amos siajn registarojn kaj fieros morti por ili, sed nun ni havas registarojn, kiuj malamas siajn popolojn, ni. Pro tio urĝas, ke ni unuiĝu kaj forprenu de siaj postenoj registarojn, kiuj obeas ideologiojn kontraŭpopolajn. Tiam la Prezidento kaj la Reĝo ne plu bezonos kaŝi sin malantŭ policanoj por ke la popolo ne plu insultos ilin pro malamo. Kaj —plej grave—, tiel **la popolo ne estos vendata.**

Je la intereso de vero

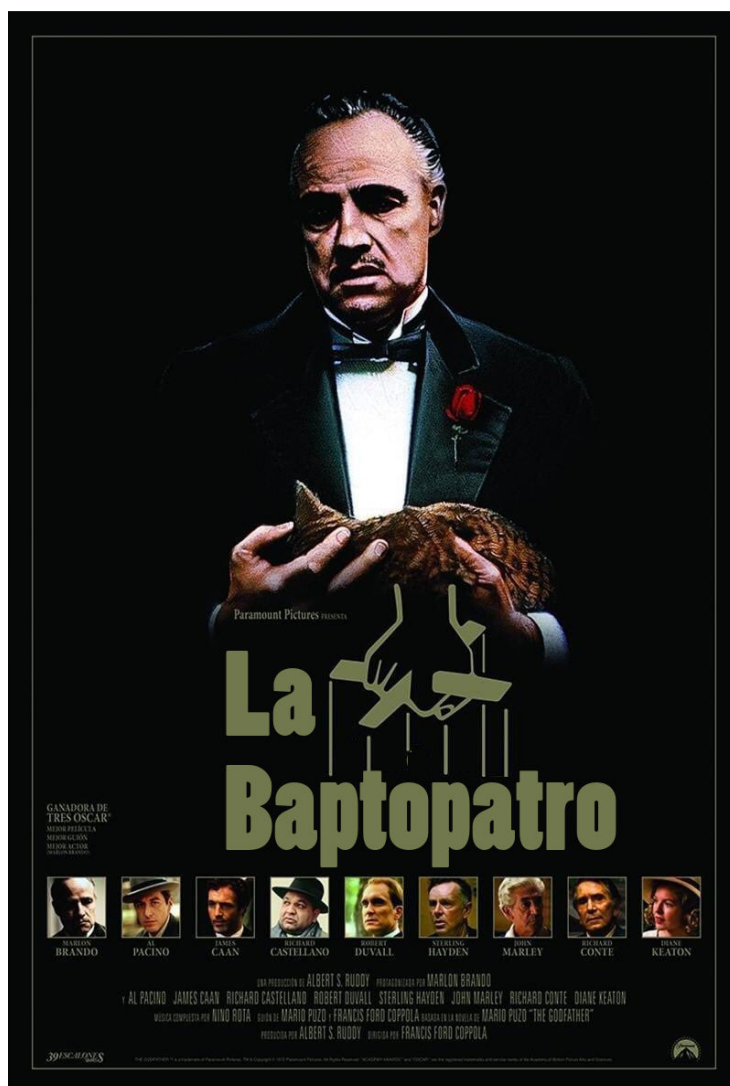
Je 1973 oni premiis aktoron Marlon Brandon per Oskaro al plej bona ĉefrolulo por sia laboro en la filmo **La baptopatro**, direktita de fama Francis Ford Coppola laŭ samtitolita romano de Mario Puzo, je la antaŭa jaro.

Tamen, ne li iris ricevi la premion, sed indianinon li sendis lianome **rifuzi** la premion pro la mistrakto kaj mensogado de hollywoodaj filmoj de la komenco de kinarto pri la rolo de la unuaj enloĝantoj de Usono, genocidataj de angloj kaj usonanoj laŭ la tuta historio de tiu lando.

Tiu indianino estis apaĉa **Saachen Plumeto** (Littlefeather), kiu la 27^{an} de marto de 1973 provis legi kvarpaĝan deklaron de Marlon Brando, sed oni ne permesis tion ekskuze de manko da tempo, kiun oni ne postulis al aliaj gajnintoj.

La sekvintan 30an de marto, tamen, gravaj ĵurnaloj de Usono publikigis la tutan tekston. Ni publikigas ĝin ĉi tie por ĝenerala scio de tiu historia evento:

Dum 200 jaroj ni diris al la india popolo, kiu batalas por sia

tero, sia vivo, siaj familioj kaj sia rajto esti libera: Demetu viajn armilojn, miaj amikoj, kaj tiam ni restos kune. Nur se vi demetos viajn armilojn, miaj amikoj, ni tiam povos paroli pri paco kaj veni al interkonsento, kiu estos bona por vi.

Kiam ili demetis la armilojn, ni murdis ilin. Ni mensogis al ili. Ni trompe forpuŝis ilin el siaj landoj. Ni malsatigis ilin por ke ili subskribu fraŭdajn interkonsentojn, kiujn ni nomis traktatoj, kiujn ni neniam plenumis. Ni igis ilin almuzuloj sur kontinento, kiu donis vi-

von tiel longe kiel la vivo povas memori. Kaj per iu ajn interpreto de la historio, kiel ajn tordita, ni ne faris ĝuste. Ni nek estis laŭleĝaj nek justaj en tio, kion ni faris. Por ili, ni ne devas restarigi ĉi tiujn homojn, ni ne devas plenumi iujn interkonsentojn, ĉar ĝi estas donita al ni pro nia povo ataki la rajtojn de aliaj, preni ilian posedaĵon, preni iliajn vivojn kiam ili klopodas defendi siajn landon kaj liberecon, kaj fari iliajn virtojn krimo kaj niajn proprajn malvirtojn virtoj.

Sed estas unu afero, kiu estas preter la atingo de ĉi tiu perverseco kaj tio estas la terura verdikto de la historio. Kaj la historio certe juĝos nin. Sed ĉu ni zorgas? Kia morala skizofrenio nia permesas al ni krei ĉe la supro de nia nacia voĉo por ke la tuta mondo aŭdu, ke ni plenumas nian sindevontigon kiam ĉiu paĝo de historio kaj kiam ĉiuj soifaj, malsatantaj, humiligaj tagoj kaj noktoj de la lastaj 100 jaroj en la vivo de la indiano kontraŭdiras tiun voĉon?

Ŝajnus, ke la respekto al principo de amo al la proksimulo iĝis malfunkcianta en ĉi tiu nia lando, kaj ke ĉio, kion ni faris, ĉio, kion ni sukcesis plenumi per nia potenco, estas simple neniigi la esperojn de la novnaskitaj landoj en ĉi tiu mondo, same kiel amikoj kaj malamikoj, ke ni ne estas homaj, ĉar ni ne vivas laŭ niaj interkonsentoj.

Eble en ĉi tiu momento vi diras al vi, kiel diable rilatas ĉio ĉi kun la Akademiaj Premioj? Kial ĉi tiu virino staras ĉi tie, ruinigante ni-

**Saachen
Plumeto Kaj
Marlon Brando
ĉefrolis la
lastan venkon
de indianoj sur
palvizaĝuloj**

an vesperon, invadante nian vivon per aferoj, kiuj ne koncernas nin, kaj pri kiuj ni ne zorgas? Malŝparante nian tempon kaj monon kaj entrudiĝante en niajn hejmojn.

Mi opinias, ke la respondo al tiuj neeldiritaj demandoj estas, ke la filmkomunumo estis same respondeca kiel iu ajn pro degradado de la indiano kaj primokado de lia karaktero, priskribante lian kiel sovaĝan, malamikan kaj malbonan. Estas sufiĉe malfacile por infanoj kreski en ĉi tiu mondo. Kiam indiaj infanoj spektas televidon, kaj ili spektas filmojn, kaj kiam ili vidas sian rason prezentita, kia ĝi estas en filmoj, iliaj mensoj vundiĝas laŭ manieroj ki-

ajn ni neniam povas scii.

Lastatempe okazis kelkaj ŝanceliĝantaj paŝoj por korekti ĉi tiun situacion, sed tro ŝanceliĝantaj kaj tro malmultaj, do mi, kiel membro de ĉi tiu profesio, ne sentas, ke mi povas kiel civitano de Usono akcepti ĉi-nokte premion. Mi kredas, ke premioj en ĉi tiu lando nuntempe estas netaŭgaj ricevi aŭ doni ĝis la kondiĉo de la indiano estos draste ŝanĝata. Se ni ne estas gvardisto de nia frato, ni almenaŭ ne estu lia ekzekutisto.

Mi estus tie ĉi-nokte por paroli rekte kun vi, sed mi sentis, ke eble mi povus pli bone utili, se mi irus al Vundita Genuo (Wounded Knee) por helpi malhelpi laŭ mia maniero la starigon de paco, kiu estus malhonora tiel longe kiel la riveroj fluos kaj kreskos herbo.

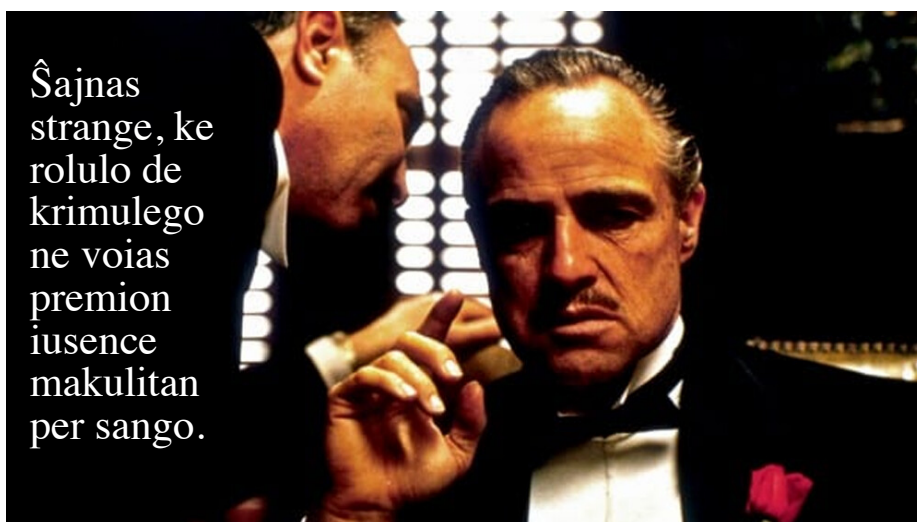
Mi esperas, ke tiuj, kiuj aŭskultas, ne rigardos ĉi tion kiel malĝentilan entrudiĝon, sed kiel fervoran klopodon koncentri atenton pri afero, kiu tre bone povos determini ĉu aŭ ĉi tiu lando havas la rajton diri de ĉi

tiu punkto antaŭen, ke ni kredas je la neforigeblaj rajtoj de ĉiuj homoj resti liberaj kaj sendependaj sur teroj kiuj subtenis sian vivon preter vivanta memoro.

Dankon pro via afableco kaj via ĝentileco al Fraŭlino Plumeto. Dankon kaj bonan nokton.

Mi memoras, ke tiu afero estis en ĵurnaloj laŭ la tuta mondo. Ankaŭ mi memoras, ke oni publikigis ĝin malestime, kaj oni diris, ke tiu aktoro, Brando, estas snobulo, kiu deziras nur fari senpagan averton por li mem. Sed ĝis nun mi ne legis la tutan deklaron, sendemagoga tordo. Kaj mi opinias, ke Marlon Brando kaj Saacheen Plumeto estis kuraĝaj kaj respektindaj tiun tagon. Pro tio indas, ke eĉ 51 jarojn poste oni agnosku veron pri tio.

Tio, kaj la afero, ke John Wayne volis bati la indianinon, decidigis min ne plu spekti vakerfilmojn. Ne indas vidi mensogojn kaj tordadon de historio.

Finaskitoj

Oni komprenu kiel finaskitoj tiaj homoj, kiaj neni-
am devus esti naskitaj.

Eblas. Ie kelkaj konsideras, ke kiam oni aliĝas al polico, oni devas antaŭvidi tion, ke morto povas veni dumserve, kaj onidire, tio estas honoro por policano, morti en siaj botoj, anstataŭ en malsanulejo post longa malsano. Sed la murdinto de policisto mortigas ne nur lin, sed ankaŭ ĉiujn tiujn, kiujn li reprezentas, tio estas, nin ĉiujn, kiuj pagas ties salajron por protekti nin.

Antaŭ kelkaj monatoj mortis du civilaj gvardistoj pro fiago de du bastardoj, kiuj gajnas multe da mono koste de la malfeliĉo de aliaj, alportante aŭ vendante drogojn el Maroko. Mi ne komprenas, kiel la Reĝo de tiu lando, kun tia absoluta povo, kiun li havas, ne ĉesigas ĉi tiun plagon, nek mi komprenas, kiel la Eŭropa Komunumo donas al li tiom da avantaĝoj sen postuli, ke, kontraŭe, li metu finon al la kultivado kaj distribuado de drogoj per kiuj tiom da finaskitoj riĉiĝas en la suda parto de Hispanio. Aliloke ili kaptas la monon kaj posedaĵojn de tiuj, kiuj ne povas pravigi, kiel ili akiris la havaĵojn, kiujn ili ĝuas, sed aliflanke ĉi tie tre blinda okulo estas turnita al tiuj, kiuj

havas tiujn domegojn en Barbate kaj aliaj lokoj en Cádiz, dum aliaj el ni devas pasigi jardekojn por pagi hipotecon por modesta loĝejo en pli diskretaj partoj de la hispana tereno. Estas maljuste, ĉu ne? Sed maldekstro, tiom egaleca kaj egaliga, restas silenta antaŭ tia malekvilibro en la pesilo de justeco...

Ĉar drogoj mortigas. Ĝi riĉiĝas la senkorulojn, kaj mortigas la neprudentajn kaj malsaĝulojn, kiuj kredas, ke ili trovos sin en alia dimensio, kiun ili povos atingi kun multe pli da laboro kaj koncentriĝo, sen la helpo de narkotaĵoj kiuj subfosas ilian santon ĝis morto. Ĝi estas alia filozofio, kompreneble. Tiu de neni-
penado, tio estas, pura maldiligento, kaj tiu de ĉiutaga penado, la raciigo, kiu kondukas al transcendo de la menso mem kaj atingi alian dimension en kiu novaj sentoj estos spertaj sen puni ĉi tiun veturilon, kiu akompanis nin dum nia tuta vivo, nia korpo. Sed ĉiuj sensciaj homoj opinias, ke ili estas pli intelligentaj ol ĉiuj aliaj. La malbonnaskitoj kaj la neprudentuloj.

Fine, ili loĝas en sancentron aŭ intensfleĝojn, se ili bonŝancas, kun dolormildiga prizorgado, dum tiuj, kiuj multe laboris, eble finos alportante al ili nemeritajn florojn, ĉar temas pri gefratoj, gepatroj aŭ idoj de tiuj,

kiuj priploras ilin.

Drogoj movas milionojn, jes, estas vero. Sed ĉu ĝi indas? Kial vi volas tiom da mono, se vi estas idioto, kiu ne scias, kion vi faros per ĝi? Jes, vi povas aĉeti jaĥton, kiun vi ne povos veturi sen la titolo, kiun vi ne povos akiri, ĉar vi estas tre stulta kaj vi devos pagi iun por navigi ĝin por vi, aŭ aĉeti superaŭto, kiun vi ne povos uzi pli rapide ol modestan veturilon sen esti metita en malliberejon, aŭ loĝi en domo, kiun vi devos ekipi per fotiloj kaj sekureca sistemo ĉar okupantoj aŭ krimuloj de alia tipo malsama ol via povas eniri kaj fari vian vivon mizera. Kaj, kompreneble, se tio okazus al vi, devus voki vi tiam viajn malamatajn civilajn gvardistojn por protekti la posedaĵon, kiun vi akiris per sangomono kaj doloro de drogviktimoj. Ĉu tio hontigas vin? Nu, mi supozas, ke ne. Se vi konus honton, vi laborus honeste.

La ĉefrolulo de *Breaking Bad* (*Rompiĝante malbonon*, fama serio televida pri drogfariŝto) havas sian tutan kontraŭleĝe gajnitan monon forprenita de la ŝtato. Tio ŝajnas ne okazi en Hispanio. Kial? Tie mi vidas kulpon en la registaro de Hispanio. Mi neniel havas manieron —kiel la ceteraj miaj samcivitanoj— res-

pondecigi la registaron de mia lando, sed mi povas publike denunci ĝin el ĉi tiuj paĝoj ĉar ĝi ne konformas al la kondiĉoj por kiuj ĝi estis dungita de la naivaj homoj, kiuj voĉdonis ilin. Sed mi montras al ili la fingron, kiel kulpa pro tio, ke ili ne postulas pruvon de kie ili akiris la monon por aĉeti tiujn grandajn domojn, rapidajn boatojn kaj superaŭtojn. Ne por tio oni dungis vin, sinjoro prezidanto de la Registaro. Havu la honton kaj dignon doni la taŭgajn ordonojn por ke tio estu esplorata, kaj se vi ne povas pro kia ajn kialo, havu la dignon demisii de via posteno, eĉ se vi devas iri loĝi en lokon kiu ne havas ekstradicion kun Hispanio, se tiel estas la afero... Kaj se ne, vi ankoraŭ ĝuos mian tutan respekton kaj tiun de la ceteraj bonaj hispanoj.

Dume, tiuj bastardoj, kiuj malnoble murdis tiujn du civilajn gvardistojn, havos tridek jarojn por bedaŭri la momenton de aroganteco kaj senkoreco, kiun ili havis, kiam temis pri murdo de iuj el ni aŭ de ni ĉiuj. Hodiaŭ mi ankaŭ estas civila gvardisto sur ridindige malgranda marveturilo ĉar la ministro Marlaska devis dediĉi la rimedojn, kiujn oni rifuzas al ili en la markolo por protekti la kinartan ceremonion Goya.

La krombuk' de mia patro

Se mia patro havintus *Chromebook-on...*

Liatempe li sukcesis ĝui *Spectrum-on*, komputilon kun 16k da memoro kiu devis esti aliĝinta al televidaparato por ke oni

povis vidi tion, kion ĝi faras, kaj al magneto-fono por stoki datumojn kaj programojn. Muziko restis ankaŭ sur sonbendoj kaj vinildiskoj, kaj kino havis nenion komunan kun tiu humila komputilo. Nun por malpli da mono ol tiu, kiu Spectrum valoris (€300 ekvivalentaj al 50.000 pesetoj, duono de bona salajro tiam), tio estas, por nur €200 (malpli ol dekono de nmuna salajro de instruisto) mi aĉetis ĉi tiun Chromebook, per kiu mi skribas ĉi tion, kiu *apenaŭ* havas 32 gigabajtojn da stokado, tio estas 187 500 fojojn pli da memoro ol tiu respektinda Spectrum, kiu vekis tiom da esperoj en la 80-aj jaroj de la pasinta jarcento.

Mi memoras, ho, jes, mi memoras, kiel li kantis al mi pri la virtoj de tia aparato, per kiu amiko jam verkis sian doktoran tezon, kvankam mi —kiu tute ne vidis ĝin klare— argumentis,

ke mi preferas kalkulilon, kaje-ron, libron kaj plumon, kaj eĉ murkalendaron por plenumi la funkciojn, kiujn tiu *supermoderna invento* antaŭvidigis. Kaj tamen nun mi estas tiu, kiu skribas kaj eldonas librojn kaj revuojn, kiujn oni vidas tra la tuta mondo

kaj ankaŭ mi spektas filmojn kaj pagas miajn fakturojn en eksterlandoj danke al ĉi tiu modesta Chromebook, giganto kompare kun la reĝo de komputiloj de la 80-aj jaroj, la unua el ili ĝis aperis tiuj, kiuj havis diskon anstataŭ bendo, kaj tial ĝia operaciumo estus nomita DOS, tio estas **Disk Operating System**, operaciumo kun disko.

Nu jes, se mia patro sciis, ke mi povus spekti televidon el iu ajn lando en la mondo per aparato, kiun mi portas en la poŝo, per kiu mi povas ankaŭ paroli kun iu ajn en la lando, kiun mi elektas, kaj ke miaj

financoj ankaŭ permesus tion al mi..., jes li estus tre feliĉa. Kaj en la ombro de ĉi tio mi demandas min, kion mia filo povos fari estonte, ke mi ankoraŭ ne povas? Kaj mia nepo?

Oni diras, ke teĥnologio estas multe antaŭ nia etiko, sed mi kredas ke ne: homo restas homo, kun pli da aparatoj aŭ malpli, kun pli da teĥnologio aŭ malpli.

Estis krimo mortigi iun per makzelo de azeno, kaj nun same krime estas fari tion per kalasnikov. Kio gravas ne estas la teĥnologio, sed la volo de la homo, kiu ĝin uzas. Sed per teĥnologio oni povas fari multon da bono.

Ni faru ĝin pli bone. Hodiaŭ eblas.

Trafiko

Ni pasigas nian vivon en la amaskomunikilaro kritikante la Nacian Registaron, la Regionan Registaron, kaj politikistojn de ĉiuj emoj, sed ni ne forgesu tion, kion ni havas plej proksime, kio plej influas nin, nian karan urbon de Murcio, kaj la aliajn urbojn en la regiono. Sed mi ne loĝas en Lorko de multaj jaroj, kaj mi konas Kartagenon kaj aliajn urbojn de nia komunumo nur vizitante, do ĉi-foje mi parolos pri la ĉefurbo de la provinco, kvankam mi supozas, ke la civitanaj problemoj estos similaj en aliaj lokoj en nia kara uniprovinca komunumo.

La unua afero, kiun mi denuncos, estas la altrudo de la biciklovojo. La popolo neniam petis ĝin, kaj ĝi obeas al la deziro de la politikistoj trudi al ni civitanoj ideon, kiu devenas de erara, mallerta kaj perforta ekologia ideologio. Kaj mi diros

al vi kial.

Murcio estas verŝajne —almenaŭ laŭ mia informo— la urbo en Hispanio, kie la plej multaj bicikloj estas ŝtelitaj. La urbestro, en laŭdinda iniciato, promociis la luadon de ĉi tiuj nemotorigitaj transportiloj, sed ne disponigis sufiĉajn rimedojn por malhelpi amasan ŝtelon. Mi konas neniun, kiu aĉetis ĝin kaj ne estis viktimo de bicikliŝtelo. Eĉ tiuj instalitaj de la urbodelegitaro, kaj nun la koncesiaj kompanioj, daŭre estas ŝtelitaj malgraŭ la ideo, kiu estis disvastigita tiutempe, ke ili havis kaŝitan blaton kiu identigus ilin. Do, se oni ne garantias, ke oni ne ŝtelos sian biciklon, kaj eĉ ne garantias, ke tiuj, kiujn la urbestro disponigas al ni, ne estos ŝtelitaj —eĉ se ili ne estas (kiel estus dezirinde) senpage —, kial difekti trafikon kun vojo por bicikloj, kiujn fakte uzas

motorveturiloj, la timitaj kaj danĝeraj skutiloj?

Ĉar skutiloj, kvankam ĝi povas ŝajni mensogo al kelkaj, estas duradaj motorveturiloj, ki-el motorcikloj. La fakto, ke ilia motoro estas elektra, ne igas ilin malpli danĝeraj, sed —male— ĉar ili estas multe pli trankvilaj ol tiuj de motorcikloj, ili prezentas pli grandan riskon akcidenti. Mi ne konscias, ke okazis mortintoj en nia urbo pro tio, sed tio ne signifas, ke ne okazos estonte, nek ke ili ne estas danĝeraj. Tial ili ne rajtu veturi sur la trotuaro en neniuj cirkonstanco, kaj se ili faras tion, la polico devus trudi la monpunojn preskribitajn de la Ŝosea Kodo.

Bicikloj, aliflanke, ne estas motorveturiloj, do oni povus fermi la okulojn al ili, ĉar la Ŝosea Kodo, laŭ mia scio, ne malpermesas al ili veturi sur la trotuaro, krom se ekzistas ia urba ordono, kiu; malpermesas ĝin. Mi ne estas devigata koni tiun ĉi ordonon, kompreneble, ĉar mi ne uzas biciklon en nia ĉefurbo. Aliflanke, estas freneze ne promeni ĉie en nia urbo, ĉar oni povas iri de rando al rando en malpli ol duonhoron, laŭ mia persona sperto.

Aliflanke ni havas belan tramon, kiu ni tute ne bezonis.

Jes, sinjoroj, la tramo ruinigas trafikon en Murcio. Metroo devus esti konstruita, kaj se ne estis mono aŭ deziro fari ĝin, oni devintus ne puni nin per tiu veturilo, kiu donas al ni pli da problemoj ol solvoj. La ideo mem estus bona, se estus plenumitaj du kondiĉoj, kiujn mi ne scias, ĉu ili estas planitaj en la estonteco, sed ke ni bezonus ekde la unua tago, ke tiu veturilo trafis la relojn: 1 ke ĝi kovru la tutan teritorion de la urbo, kaj 2 ke Ĝi estu tute senpaga por ĉiuj. Bedaŭrinde ĝi estas senpaga nur por emerituloj kiuj ricevas malpli ol €400 monate en pensio. Mi volas diri, por neniuj, pri kiu mi scias. Denove ni estas kun la frustracio pri volo kaj ne povo. La tramo ne estas senpaga, ne, malgraŭ ke oni faris provojn tiusence, kiam la tramo estis inaŭgurita kun limigita vojo, kaj la pasintan Kristnaskon. Se estus linio kiu transirus la urbon kaj irus de Rondorejo Norda ĝis Rondirejo Sudo, kaj alia kiu ĉirkaŭirus la tutan urbon, kaj ĉiuj linioj estus senpagaj, multaj civitanoj lasus sian aŭton en sia garaĝo kaj uzus la veturilon, kiu apartenas al ĉiuj. Nature, ĝi estus kovrita de la impostoj de ĉiuj civitanoj, tiel ke ĉiu, kiu insistus uzi sian privatan veturilon, estus avertita, ke li pagus dufoje por vojaĝi ĉirkaŭ Murcio. Tiukaze ne estus necese

detrui la trafikon sur la Granda Vojo Francisco Salzillo, kie la iamaj kvar vojoj reduktiĝis al unu, plus du por busoj kaj taksioj kaj alia por bicikloj kaj skutiloj. Sed ankoraŭ ne iru, estas ankoraŭ pli:

Oni povus pensi, ke ĉiuj ĝenoj kaŭzitaj de la laboroj por adapti trafikon al la reganta ekologia ideologio utilos al la civitano. Sed tio estas malvera: antaŭe estis promenantejoj sen semaforoj en la urbocentro, sed nun en ĉiuj ili estis instalitaj semaforoj, tiel ke tiu nova sistemo ne nur punas la ŝoforon, sed ankaŭ la piediranton. Nun ni devas pacience atendi, ke nia semaforo verdiĝos por transiri, aŭ rekte transalti ĝin, kion multaj homoj ankoraŭ faras. Ĉu tio antaŭenigas respekton al la leĝo? Mi kredas, ke la rolo de la kompetenta aŭtoritato ne estas monpuni tiujn, kiuj malobeas la regulojn, sed logigi la regulojn. Ekzistas municipoj en Hispanio, kiel ekzemple Vinarozo, kie ekzistas eĉ ne ununura semaforo en la tuta urbo, kun la multaj promenantejoj estas fakte haltsignoj por ĉiuj motorveturoj kiuj cirkulas sur la vojo. Ĉu oni ne povas tion fari en Murcio? Ĉi tie la trafikcirkloj —desegnitaj principe por akceli trafikon— estas bremsitaj kaj distorditaj per semaforoj, kiuj

devigas onin haltigi sian aŭton eĉ se neniu cirkulas sur la trafikcirklo, kaj tiam ankaŭ piedirantoj ne povas transiri ĉar sia semaforo daŭras eterne. Kelkaj havas butonon por ke la piediranto petu sian verdan lumon, sed tio ŝajnas ŝerco, ĉar necesas grandega tempo por ricevi ĝin. Mi ne diras, ke oni forigu la semaforojn —kvankam estus dezirinde— kaj la promenantejoj restu kun fulmanta sukkena lumo, kiel okazas en aliaj landoj, kiel Anglujo, sed almenaŭ oni povus lasi ilin ekbrili sukcese kaj la semaforo malaktivigu, tiel ke ĉiu semaforejo iĝu normala zebropasejoj. Tiel, almenaŭ piedirantoj havus liberan trairejon por promeni tra nia urbo, ĉar estas fifame, ke ĉiuj —aŭ preskaŭ ĉiuj— murciaj ŝoforoj haltas ĉe promenantejoj ekde la momento, kiam la piediranto paŝas la unuan linion. Tiu ĉi ŝanĝo ne kostus al la impostpaganto eĉ unu eŭron, sed ĝi eble postulos al urbaj gvidantoj, ke ili sin ĝenu fari ion favore al civitanoj. Konkrete, la semaforo en Placo de Juan XXIII^a en la direkto de Strato Arĥitekto Emilio Pérez Piñero al la Medicina Centro Juan XXIII^a ne havas spacon por la piediranto kies semaforo ruĝiĝis kiam li preterpasas la unuan el la du vojoj, kiuj estas tiel proksime unu la alian. Tiam

alvenas la tramo kaj la aŭtoj, kiuj pasas ĉar ili devas sen konsideri, ke la kompatinda piediranto estas en danĝero. Ĉu iu devas morti por ke ĉi tiu problemo estu riparita? Laŭ mi, ne kostus monon malŝalti tiun semaforon kaj lasi tiun transirejon kiel simplan promenantej, por ke la piediranto ĉiam rajtu transiri tiun probleman transirejon.

En ceteraj kvartaloj estas aliaj kazoj de malfacilaj transirejoj, kiel ekzemple tiu ĉe la enirejo de Espinardo, ĉe la fino de Avenuo Miguel de Cervantes, en kiu se oni premas la butonon ne gravas ĉu oni ne faras, ĉar ĝi verdiĝas por la piediranto tre malfrue kaj dum nur kelkaj sekundoj. Kaj tio ne estas deca.

Mi kutimis pensi, ke ĉi tiuj aferoj okazis ĉar la maldeks-traj politikistoj, kiuj regis nian urbon ĝis antaŭ kelkaj monatoj, ne pensis pri la civitano, sed nur pri sia ideologio. Sed mi vidas, ke nun, kiam la alia flanko regas, la aferoj restas la samaj: la laboroj, kiujn la antaŭaj komencis, estas finitaj, kaj la trafiko en Murcio estas pli malbona ol

iam ajn. Ĉu tial ni pagas al ili ilian salajron?

Nu ne, sinjoroj. Por ĉi tiuj kaj aliaj aferoj mi daŭrigos sen voĉdoni por iu el ili. Ili devas gajni mian voĉon, kaj mi ne donas ĝin apriorie al iu ajn partio, eĉ se ĝi estas tiu, kiu kredas sin esti nova nun. Kaj mi rekomendas, ke vi faru same. Eble vi pensas, ke ĝi ne utilos, sed mi diras al vi, ke nenio pli ĉagrenigas la murcian politikistojn — kaj alilokajn, kompreneble — ol civitano ne voĉdonanta. Ju pli granda estas la sindeteno, des pli granda estas la puno. Ne forgesu ĝin. Se ili volas la voĉdonon, ili gajnu ĝin.

Mi lernis laste, ke tio okazis pro Programo pri Movado, fare de Eŭropa Komunumo. La sola venĝo, kiu restas al civitano estas nevoĉdonado. Ĉar Eŭropa Parlamento ankaŭ ŝajnas malami la civitanojn, kiuj pagas ilian salajron.

Saluton, kaj vi bone cirku-lu.

Ĉu Pretervivo ekzistas?

Demandi tion hodiaŭ estas lingvo).

Dekiel scivoli antaŭ la 15^a jarcento ĉu Ameriko ekzistis. Estis tiuj, kiuj diris jes, pli pro nekonfesebla deziro ol pro logika konvinko, ĉar la plimulto estis multe pli konvinkitaj, ke kiam oni atingos la horizon-ton, la ŝipoj falos en inferon, ĉar la mondo, inkluzive de la maro, estas plata kaj sub ĝi estas nur; infero, kaj supre, la ĉielo. Tial, se oni atingus la finon de la mondo, oni falus en inferon kaj mortus.

Sed estis du karaveloj kaj unu nao —pli granda vualŝipo—, kiu iris por vidi kio estas trans la horizonto, kaj kvankam nur unu karavelo revenis, ĝi alportis novaĵon, ke jes, ke estas io, ĉar estis la solida tero, kiun ili forlasis, kiu malaperis kaj La tuta mondo fariĝis akvo, la akvo, kiu ĉirkaŭis ilin, sed post multaj tagoj aperis antaŭ ili alia lando, kiun ili kredis Barato (*India*, je la hispana, kaj de tie indio [indjo] por ties loĝanto, indiano en Esperanto), kaj tial ili nomis ties loĝantojn indianoj, kaj sin mem, reveninte el Indio, ili vokis **ne-indianojn** (*indiano*, je la hispana

Sed neniu revenis de la Pretervivo, kaj se kelkaj atingis ĝin, tiuj kiuj restis en Ĉivivo ne kredas al ili. Eble ĉar ili alportas nenion materialan por pruviti. Sed, kiel diras la supozataj pretervivuloj, tie ne estas materialo kaj tial ili nenion povis alporti de tie, krom siajn proprajn spertojn. Kvazaŭ kiam Kristoforo Kolumbo ĵus revenis el Indio, oni petus de li libron presitan tie kiel pruvon: ne estis. Nu, en Pretervivo ne estas materiaj objektoj. Sekve, oni povas venigi el Pretervivo nek librojn, nek oron, nek ŝtonojn (nek altvalojn nek komunajn), nek ian alian materialan aferon, kvankam riĉa varion de personaj kaj spiritaj aferoj kaj spertoj, kio estas tio, kion ĉi tiuj homoj, kiujn ni nomas *mistikuloj* preparolas. Sed

kion ni dirus pri Pretervivulo, kiu parolus al ni per Sanskrito, antikva egipta aŭ iu ajn el la aliaj lingvoj, kiuj nun ne plu estas parolataj en la mondo ĉiviva? Tiuj el ni, kiuj antaŭe konis ilin, estus surprizitaj, se ni ekscius, ke antaŭ sia ekspedicio al la Pretervivo ili ne konas tiun lingvon, sed tiuj, kiuj ne konintis ilin, dirus, ke ili jam konas ĝin, kaj ĝi estas trompo. Alia provo povus esti, ke ili antaŭdirus ion, kio poste realiĝos. Sed tre ofte okazas nenio rakontinda, aŭ tio ne interesas neniun ĉi-flanke de la landlimo, kiun ni nomas morto: ĉu la kastilianoj de la 15-a aŭ 16-a jarcentoj interesus scii, ke en la Inkaa Imperio mesaĝoj estis senditaj per voĉo. ĉar ili ne scipovis skribi? Vere estas, ke ankaŭ la komuna kastiliano tiam ne scipovis skribi, krom klerikoj aŭ homoj de alta naskiĝo, do ĝi ne estus tro nova. Ne, la tiama Kastilio bezonis iom da fido por kredi la mirindaĵojn, kiujn rakontis al ili tiuj indiaj ekspedicianoj, same kiel hodiaŭ ni bezonas fidon (kredi sen vidi) por konvinki nin, ke post ĉi tiu vivo ekzistas alia, en la Pretervivo. Tamen, la grava eraro ne estas kredi, ke ekzistas aŭ ne ekzistas tio, sed ke estas vivo post morto, ĉar Pretervivo (kiun la angloj kaj tial duono de la mondo nomas *Hereafter*, tio

estas, *Postĉitie*) **okazas samtempe** al ĉitio, ĝi ne komenciĝas post kiam ni mortas, sed ili du kunekzistas tiel, kiel rakontas al ni ĉiuj kredaroj, kiuj parolas pri animo aŭ spirito.

Estas homoj kiuj asertas vidi la Pretervivon antaŭ ol ili mortas. Homoj, kiuj diras, ke ili vidas **estaĵojn de lumo**, kiuj informas ilin pri aferoj kaj helpas ilin, kaj ankaŭ petas de ili helpon. Ĉi tiujn homojn ofte oni konsideras frenezaj kaj oni primokas ilin, ju pli des pli serioze ili faras ĉi tiujn deklarojn, same kiel Kristoforo Kolumbo estis alludita antaŭ kaj post sia vojaĝo..., ĝis oni ekvidis la oron de Indio. Oro, al kiu la indianoj atentis same kiel spiritaj estaĵoj al materiaj aferoj, inkluzive de mono.

Estas stranga la reago de materiistoj, kiam tiuj, kiuj ne estas tiaj, parolas al ili pri sia sinteno rilate monon: *Se mono ne tiom gravas, donu al mi la tutan monon, kiun vi havas*. Estas kvazaŭ drogulo dirus al ni, ke ni donu ĉiujn drogojn, kiuj apartenus al ni en supozata distribuado de drogoj: se ni opinias, ke ĝi estas veneno, ni ne povas doni ĝin al iu ajn, ĉar ni ne povas antaŭenigi malbonon por iu ajn, kaj tiu drogo estus pli bone konservita kie nur ni scius. Mono estas certa-grade necesa en la mondo ĝuste

pro la materialisma, nesubtena kaj perforta pensmaniero de ties adorantoj. En mondo, kie ĉio ne estus taksata per mono (inkluzive de mono mem, kiel okazas en la borso kaj en bankado), ĉiu ricevus ĉion laŭ bezono sen pagi por tio, kaj tial mono estus superflua kaj senvalora: ĉiu ricevas tion, kion li bezonas, sed ne malpli, kaj ankaŭ faras tion, kion li povas, sed ne pli. Maldiligento kaj misuzo aŭtomate forestus en tia socio. Forprenu la monon de ĝi kaj malaperus 90% de krimo. Sed, oni diros al mi, se ne estas mono, kial mi laboru?

Nu, se ne estas mono, ni ĉiuj bezonas manĝi ĉiutage. Cele al tio oni devas viziti merkaton ekhavi manĝaĵojn, kiujn oni bezonas por vivi. En tiu socio oni povus simple preni tion, kion oni bezonas, sed ne pli, kaj enporti ĝin hejmen. Oni bezonus transportilon, ĉu publika, ĉu privata —eĉ se tiu nocioj malmankus ĉar ĉio estus ĉies— sed oni ne povus peti monon pro la servo (tio estas, bileto aŭ benzin) ĉar ne plu estas mono. Servistoj merkataj kaj benzinejaj ne pagus ankaŭ por tio, kion ili bezonus por ade servi, por manĝo, vestaĵoj, aŭ edukado de siaj gefiloj aŭ memedukado. Ne, la motoro de tiu socio ne estus mono, sed solidareco: mi faras tion, kion mi scipovas, por vi, ĉar vi faras tion, kion vi scipo-

vas por mi. Kaj se vi ne scipovas fari ĝin, mi serĉos alian homon, kiu povos, kaj se mi ne trovas lin aŭ ŝin, mi mem lernos fari tion, por ke tio bezonata estu farata, kaj poste mi dediĉos mian tempon fari tion por tiuj, kiuj bezonos ĝin, kaj lernigos aliajn homojn por ke oni ade faros tion, kon oni necesas. Kaj oni provizos al mi ĉion, kion mi bezonos, por fari tion, sen demandoj. Ĉar homo neniam povos pigri.

Sed nune ni vivas en socio mizera, oportunisma kaj plenkplena da krimuloj, ĉar ni ĉiuj adoras monon, la novan dion. Same kiel la tradicia dio, tiujn dion oni neniam vidis. Ni ne vidas La Monon, ĉar tio, kion oni vidas estas biletojn bankajn aŭ monerojn, ĉiuj el ili kun diversa valuto, valuto, kiun iu decidis doni al ili, kaj ni ĉiuj obeas tion kiel dogmon de fido. Mono havas templojn kaj katedralojn kie oni adoras ĝin: bankojn kaj borson. Kajankaŭ autoritatojn: eksertulojn financajn, bankdirektorojn, borsagentojn..., ĝis la Prezidantino de la Fundo Mona Internacia, ververa papino de tiu religio, kaj la mastro de l' dolaro, la Prezidanto de Usono. Virino kaj oldulo. Kiu dirintus antaŭ nur kvindek jaroj? Ĉu ti one estus sciencfikcio? Nu, por kelkaj el vi tio ankoraŭ estas tiel, eĉ se oni trovas, ke mi troigas..

Sed same kiel se neniu enirus preĝejon la povo de Papo Francisko estus nula, se ni ĉiuj vivus sen atenti al mono, nek la Prezidantino de FMI nek la Prezidanto de Usono povus diri aŭ fari ion. Kaj la mondo ne plu malsatigus, kaj malaperus militoj, misuzoj, ĉikanoj, murdoj, kaj privata iniciato rezultigus esencan kaj realan plibonigon de la socio. Ĉar la Ŝtato ĉesus ekzisti kaj libereco estus absoluta, sen ia klerulo aperus kun sia Dika Libro de Senracio por diri al ni kiel ni devus vivi.

Ĉar materio sufokas la spiriton. Sed la spiritoj de solidareco, bonhomeco, kompreno, libereco kaj respekto al ĉiuj aliaj povas renversi ĉion tion. Kaj la unua afero estas malaktivigi ĉi tiun malutilan planon por la ĝenerala malriĉiĝo de la homaro: malriĉiĝo ĉar la fundamenta valoro, per kiu ĉiuj taksas aliajn valorojn, estas mono: vi havas tiom, vi tiom valoras. Vi havas malmulton, vi valoras malmulte. Vi havas nenion, vi estas senvalora. Nu: ni devas renversi la tendencojn: ne temas pri **havo**, temas pri **esto**: vi estas subtena, vi estas laborema, vi estas bona, vi estas iu. Vi nur havas monon: vi estas neniu. Kiam la mono estos nur kolekto de ripetitaj poŝtmarkoj aŭ metalaj bildoj, aŭ eĉ ne tio, sed tre granda nombro en

banko asociita kun via nomo, tiuj, kiuj nur havas tion, estos neniu, ĉar la mono ĉesos movigi la mondon, mono ne plu reprezentos iun potencon.

Ni observas, ke ni heredas aŭ lasas heredaĵon ĉar ni ne povas preni monon kaj posedaĵon (alia granda prifarota rezigno por la homaro) en la (ni supozu ke ĝi ekzistas) Pretervivon. Kio atendas nin tie sola, sen mono, kaj sen esti preparinta nin por tiu vivo? Kelkaj diras ke ĉi tiu vivo estas nura preparo por la sekva, sed ili vivas kvazaŭ ĝi ne ekzistos, ĉar ili dediĉas sian tutan tempon por plibonigi ĉi tiun kaj ne dediĉas unu minuton tage al la estonteco, al sia aparta kaj privata estonteco pri kiu Ili traktos ĝin *ĝustatempe*, tiun momenton, kiun ili pli kaj pli timas, kiam ili sentas, ke ĝi alproksimiĝas. Ĉar nia korpo iom post iom rompiĝas, ĉar ĉiu el la aparatoj, kiuj konsistigas ĝin, proksimiĝas al la fino de sia vivotempo, kaj komencas malsukcesojn, ĝis ĝi tute kolapsas kaj depende de sia kontribuo al la tuta organismo, ĝi reduktas ĝiajn esencajn funkciojn aŭ mortas. Ĉi tiu procezo, kiu komenciĝis en la momento de nia koncipiĝo kaj gravedeco, havas malsaman daŭron por ĉiu organismo kaj dependas de la genoj de ĉiu homo kaj ankaŭ de la vivo

kiun ili kondukas. Sed ĝi estas procezo, kiu komenciĝas ĉe naskiĝo kaj finiĝas je morto.

Ĉu fino? Kiam oni mortas, ĉu oni jam malaperas? Multoj diras, ke jes. Aliaj diras, ke ne. Inter la unuaj (kiel inter la duaj) estas multaj homoj, kiuj diras tion ĉar estas sia deziro, ke ĝi estu tiel, aŭ pro timo kontraŭ la malo (la Fina Juĝo aŭ Nenio, respektive), sed ankaŭ estas tiuj, kiuj supozas, ke ĉi tiu vivo. estas nur etapo en multe pli longa vivo, kiu komenciĝis antaŭ multaj miloj da jaroj, aŭ eĉ eonoj, kaj tio daŭros tiel longe kiel ni havos ian neperfektecon, kiun ili nomas *karmo*, en nia esenco, kiun ili nomas spirito. Tiu karmo estas io kiel aknograjno, kiun oni devas forigi, aŭ lasi la reston de via korpo sorbi ĝin ĝis ĝi malaperas kaj ŝajnas, ke ĝi neniam estis tie. La dua procedo estas pli malrapida, pacienca, malfacile farebla, sed ĝi ne lasas la sekvojn, kiujn la unua lasas. Oni povas fari seriozan penon de volo, aŭ lasi karmon dissolviĝi en pacon kaj harmonion kun la cetero de la universo, pri kio oni povas elekti ĉiutage labori, forgesante tiujn malbongustajn momentojn por si kaj fremduloj. Tamen karmo estas io sendube via, kaj estas vere, ke ĝi povas eksciti la aperon de pli da karmo ĉe aliaj, sed tio estas ties respondeco, ne via. Vi havas sufiĉe kun

tiu via... Simile viaj malavareco, solidareco kaj bonkoreco povas kontribui al malpliigo de la karmo de la homoj ĉirkaŭ vi, kaj pro la sama kialo tio ne estas via respondeco (aŭ merito, se vi preferas), sed de ili. Tute. Tial oni ne povas fieri pri tio, ke oni faris tion, kion oni devis fari, ĉar oni devos bedaŭri pro tio, ke oni ne faris ĝin, alie.

Pretervivo do estas io, pri kio ĉiuj parolas, iuj kun ekscito kaj aliaj kun timo, sed kiun neniu, aŭ preskaŭ neniu, pretendas priscii. Estas tamen io pri kio valoras prizorgi kaj eĉ zorgi. Ĝi estas la loko (se ni povas paroli pri loko) kie la animoj iras post disiĝo de la korpo..., sed ĉu ĝi vere ĉesis esti tie dum ili estis kunigitaj al niaj korpoj? Ĉar se ĝi ne estas loko aŭ momento, se nia vivo estas nur guto en maro de tempo, kaj ĉio estas nur punkto en la mezo de eterneco, ĉu la Pretervivo ne inkluzivas Ĉivivo? Ĉu la kaverno de Platono ne estas parto de la monto, kiun ĉiuj vidas de ekstere?

Kiel diris Sankta Paŭlo en la verseto 55^a de la ĉapitro 15^a de sia unua *Epistolo al la Korintanoj*, *Ho morto, kie estas via venko?* Eble la morto estas nenio alia ol la lupro de Petro en la fama rakonto muzikigita de Prokofiev, sed okazas, ke tiu lupro neniam venos, ĉar ĝi ne ekzistas.

Perversiguloj de lingvo

Iam oni punis onin ĉe lernejo se onii ne regis gramatikon. Oni malsukcesis la ekzamenon pri Hispana Lingvo kaj poste oniaj gepatroj punis pli-malpli juste, pli-malpli logike, ĉar oni pigris ne studante. Mi memoras, ke dekjaraĝe mi suferis ekzamenon por eniri bakalaŭran studojn, kiun mi fuŝus, se mi eraris dekfoje ortografie, kaj tiukaze mi devintus ripeti kurson aŭ forgesi pri bakalaŭro. Gestudentoj tiam ne estis azenoj, sed homoj, kiuj sciistion, kion ni studis kaj kiuj — kio estis eĉ pli malfacile — lernis ĉion, kion oni konsideris, ke bona civitano devas scii eĉ dum tiuj tempoj de la diktaturo de Generalo Franko. Tiam ne ĉiuj ni estis egalaj: kelkaj estis pli ignorantaj ol aliaj, ĉar kelkaj laboris pli ol aliaj por scii pli. La celo ne estis scii pli ol la aliaj, sed scii pli. Se la aliaj scias malpli, jen problemo alies, kaj ĉu ni rigardadis lin aŭ ŝin desupre, ĉu ne, jen problemo lia aŭ ŝia, ankaŭ.

Sed nun aferoj jam ŝanĝis, multe. Nun ne estas enirekzameno aŭ pretiganta kurso por eniri Bakalaŭron. Nun tio ne estas infana afero, sed de ado-

leskantoj, kiuj kredas, ke ili rajtas ĉion ĉar oni naskis ilin sentio, ke ili petis ĝin, kaj tiel plu. Jes, ne maloftas audi tiun stultajon, kiu estas kvazaŭ plendi pro tio, ke oni donacis ion okaze de naskiĝtago, kion oni ne petis, sed naski onin estas pli penige ol ir en vendejon aĉeti ion per mono gajnita per laboro, se ne donita de oniaj gepatroj... Jen respondo mia al tiuj personoj — jes, mi komprenas, ke ne korekt-politika, sed tamen ĝusta —: ulo, se vi ne ŝatas la donacegon de vivo, renoncu al ĝi: memmortigu vi. Neniu devigas vin resti viva. Se vi ne kuraĝas esti kohera, silentu. Aŭ akceptu, ke tio, kion vi diras, estas sensencaĵo, kaj ŝanĝu la situacion, ĉar la vivon, kiun gepatroj donis al vi, ne povos esti donata al vi denove, se vi ĝin malestimas nun.

Kia tedo, ĉu ne? Sed la abomenaĵo kelkfoje kolerigas min, pardonu min.

Kiel mi diris, nun montriĝas, ke ni ĉiuj estas egalaj. La hispana konstitucio de 1978^a diras: *La hispanoj estas egalaj antaŭ la leĝo, sen ajna diskriminacio bazita sur raso, sekso, religio, opinio aŭ ajna alia persona aŭ socia kondiĉo aŭ cirkonstanco* (Artikolo 14). Alivorte, ili ne povas diskri-

minacii min pro tio, ke mi estas malklerulo aŭ malsaĝulo, kiu volas nenion lerni. **Bone.** Sed, kompreneble, ili ne povas akcepti min kiel membron de la advokata asocio, aŭ de la medicina asocio, nek ili povas elekti min sinjoro Universo. Por rajti pri unu el tiuj aferoj oni devas esti edukita aŭ tre bela, io, kion ne ĉiuj havas. Tio, kion ĝi diras estas, ke mi ne povas esti diskriminaciata pro aliaj opinioj, kaj fakte estas publike kaj konate, ke homoj estas diskriminaciataj pro siaj opinioj: oni kalumnias ilin dirante ke ili estas **ekstremdekstraj**, aŭ (femi)naziaj se tiuj estas nur opinioj, kiujn ili diras, ke oni ne povas respondi per logikaj argumentoj, en klara senhonteco de *ad hominem*-a atako kiu evidentigas mankon de argumentkapablo kaj do de honesteco ne akcepti argumentojn pli bonajn ol tiuj propraj, kaj evidentigas konfeson pri manko de inteligenteco por ne konsideri ilin. Pritemas **gajni la debaton**, ne **trovi la veron**. Kaj, kompreneble, la plej facilaj rimedoj de la malklerulo estas insulto kaj kalumnio. Kaj aferoj plimalboniĝos, ĉar ni havas tiel obstinajn ministrojn, ke ili forigis Filozofion el ĝeneralaj edukaj planoj. Kvazaŭ nacio povus malhavi aferon tiel gravan kiel tiu, kiu instruas vin kiel pensi. La alia fako, kiu instruas vin

pensi, estas Matematiko, sed ŝajnas, ke ankaŭ ĝiaj tagoj estas nombritaj... Kaj ĉio por telero da lentoj.

Aliflanke, tio, pri kio la plebo ne klaras, estas diskriminacio. Oni kredis, ke diskriminacii estas diferencigi, igi vin malsama ĉar vi ne estas la sama kiel aliaj, kvankam la leĝo diras, ke ni ĉiuj estas egalaj. Ne surprizas min, en lando tiel abisma –por diri almenaŭ– kiel la nia, en kiu la leĝo estas traktata malrekte por nei la realon: nu ne, sinjoroj, unuflanke ni ne ĉiuj estas egalaj. Cetere: neniuj du homoj estas similaj, eĉ ne du ĝemeloj; ĉar unu estas ĉiam pli bela ol la alia, aŭ pli saĝa, aŭ pli alta, aŭ pli dika..., rimarku, ke eĉ vi mem havas unu kruron iom pli longa ol la alia, aŭ okulon iom pli granda ol la alia, aŭ unu orelo iom pli proksima al la kranio ol la alia, aŭ eĉ unu nazotruo iom pli ronda ol la alia. Ne, ne du aferoj estas similaj en naturo. Kaj inter du homoj hazarde elektitaj, ĉiam estas unu pli obstina ol la alia.

Aŭ uzu kian ajn adjektivon vi volos: ĉiam estos unu homo pli tia ol la alia. Kaj ne estas katastrofo, ĉar diverseco kuŝas en riĉeco. Diskriminacii estas, laŭ la *Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto* (PIV) *Oficiala aŭ efektiva apliko de iu distingo inter la*

loĝantoj de iu teritorio, per kiu oni rifuzas al parto el ili unu aŭ kelkajn el la homaj rajtoj (paĝo 245). Mi, plue, rafinus tiun difinon: **diskriminacii estas rifuzi al homoj rajton, surbaze de diferenco**. Ekzemple, ne lasi homojn voĉdoni en elekto ĉar ili estas nigraj. Aŭ ĉar ili estas malbelaj. Aŭ ĉar ili estas dikaj, aŭ magraj, aŭ ĉar ili fumas, aŭ ĉar ili suferas de aerofagio. Ŝajnas al vi aberacio, ĉu ne? Nu, en kelkaj landoj ili malhelpas voĉdoni, se ili ne scipovas legi kaj skribi. Ĉu tio estas diskriminacia? Ĝi povas esti kondiĉo. Kaj se ili postulas ĉi tiun kondiĉon de ĉiuj, kiuj intencas voĉdoni, ne ekzistas diskriminacio. Alia afero estus, se ili lasus vin voĉdoni dufoje ĉar vi loĝas en difinita kvartalo de la urbo, ekzemple, kaj alikvartaloj nur unufoje.

Nu, reenante en nian temon, lernejoj ne plu forlasas mezlernejon kun nur sep ortografiaj eraroj aŭ malpli en teksto de certa longo. Mi vidis nepardonoblajn erarojn en medicinaj raportoj, preparitaj de homoj, kiuj studis dekjaran diplomon, krom antaŭaj mezlernejo kaj bazlernejo, kaj ne plu estas tre malofte vidi ortografiajn erarojn en televidaj subtitoloj kaj eĉ en libroj eldonitaj de sufiĉe konataj eldonejoj. Konataj ĉar ili vendas multajn librojn, ne ĉar ili estas

ekzemploj de literaturo, en kelkaj kazoj —kio estus maljuste ĝeneraligi en ĉi tio, kiel en io alia—. Sed, rigardu, oni koleras, kiam oni vidas sensencaĵojn en presaĵo, aŭ diritaj de profesiuloj de la vorto, kiel televidaj prezentistoj aŭ radioanoncistoj, kiam ili diras ion similan kaj nemalhaveblan aŭ ion alian, ĝis la punkto, ke aŭskultantoj kaj vidantoj de tia sensencaĵo. Ili kopias, ĉar ial *ili vidis ĝin en televido* aŭ *aŭdis ĝin en la radio*. Ili ne plu memoras, ke bone paroli estas serioze kaj esence por esti komprenataj kaj konvinkantaj aŭ pro multaj aliaj kialoj. Jes, mi supozas, antaŭ ne multe da tempo oni konsideros snobaj tiujn, kiujn postulas bonan gramatikon kaj uzon de lingvo, kvankam tiuj opinioj neniam gravos al saĝuloj. Ĉar ververe la Frenezulo de la Monteto —kiel The Beatles diris— estas tiu, kiu observas ceterulojn de sia altaĵo diskriminacii lin surbaze de tiu profunda nescio, kiu flirtas el ĉiu vorto, kiun ili diraĉas.

Ĉar oni povas esti malklera, sed desappointe estas, ke oni fanfaronas pri tio. Kaj la malpravuloj estas en la plej alta grado, la kontuma grado de tiuj, kiuj scias, ke io estas malbona, sed daŭre faras tion, tiuj, kiuj persistas en sia eraro pro eksterlingvaj kialoj, ĉi-kaze.

Sed estas aliaj malpli eviden-

taj eraroj, kiuj instruas homojn paroli malbone de la katedro de la mikrofono aŭ la televido kaj eĉ filmkamerao: la misuzo de frazoj kiel *Ĝi estas libro, kiu ĝia aŭtoro naskiĝis en Kordovo*, estante ĝusta *Ĝi estas libro kies aŭtoro naskiĝis en Kordovo*. Mi nomas ĉi tiujn **kiuistoj**. Aŭ **malkiesistoj**, ĉar pro malbona parolado, ili finos la altvaloran relativon kies. La kurioza afero estas, ke kiam ili lernas la anglan, tiuj, kiuj faras tion, neniam malhavas de ĝia ekvivalento **whose**, kiun ili kutime sufiĉe malbone aplikas, ĉar ĝi estas uzata nur ĉe homoj en la bona angla, sed tiam ili ne hontas diri **the table, whose leg was broken** (la tablo, kies piedo estas rompita), anstataŭ **The table, the leg of which is broken** (la tablo, la piedo de kiu estas rompita). Mi mencias ĝin ĉar ili **tro bone** faras en fremda lingvo tion, kion ili devus. fari en sia propra korekte. Freneze, ĉu ne?

Alia malpli evidenta ekzemplo de la misuzo de la parenco estas en frazoj kiaj estas vero, kiun homoj ne komprenas, diable, se la rekta objekto jam estis en tio, kial aldoni tion la? Ĝi nur servas por kompliki la frazon per io jam dirita, ĉar ĝi estas anstataŭ vero, kaj oni denove aldonas tiun vorton per

la. Temas pri eraro, kiun oni povas akcepti en la parolo, ĉar eble estas homoj, kiuj ne retenas vorton, kiu estis dirita kelkajn sekundojn antaŭe, sed ĝi estas tute neakceptebla en skriba lingvo, en kiu eblas korekti ortografiajn erarojn. , morfologie kaj sintakse. Sed, ankaŭ, se ĝi okazas en la parolado **de profesiuloj**, ĝi malplialtigas multe la kategorion de tiuj, kiuj eldiras tiajn sensencaĵojn.

Mi povus daŭre doni ekzemplojn de malbonaj uzoj de la lingvo, kiu apartenas al ni ĉiuj, kaj tial ĉiu povas fari per ĝi tion, kion li volas, sed ene de ordo kiu markas bonan guston, gramatikon kaj la aspiron, ke aliaj uzantoj ili komprenas; sed mi ne volas enuigi vin, kaj ankaŭ ĉar vi mem konscias pri la abomenaĵoj, kiujn multaj el tiuj, kiuj vivas laŭ la vorto, faras kun tio, kio ne estas ilia ekskluzive. Nur ĉar multaj homoj faras la saman eraron, tio ne signifas, ke ĝi ne ĉesas esti sensencaĵo. Se ni ĉiuj postulas, unuiĝintan, bonan uzadon de la lingvo, ĝi eble signifos ion.

Vi bone parolu.

Pensigo

Vivo kaj verkaro

Estas eraro serĉi vivon de verkisto en ties verkaro. Vivo kutimas esti tute normala, plej ofte. Kaj se ne, ĝi pli ofte ol ne estas trista, mezvalora aŭ objetebla. Sed ties verkaro ofte estas bonvalora kaj riĉiga por tiu, kiu legas ĝin.

De tempo al tempo ni lernas needifajn aferojn pri multaj verkistoj: Cervantes estis spiono; Dostojevskij, hazardludanto; Tols-toj', mistraktulo; Dumas, malĉastulo; Twain, malriĉulo, kiu ape-naŭ havis monon por manĝi la tutan monaton; Byron, jupĉasanto, same kiel Lope de Vega; kaj Poe, ebriulo. Tio estas, la grandaj verkistoj iom lamis etike. Tial multaj el ili trairis la vivon piedpinte kaj sen esti rimarkitaj, krom la verkoj, kiujn ili verkis, kiuj se aliaj ŝatas ilin, bonas por ili, kaj se ne, tiam ili restu kiel ili estas.

Ha, mi parolu pri verkisto, kiu kaŝas la homon, sian vivon. Estas nenio memorinda pri li, ĵaluza pri sia privateco. Sed la verko, ha, la verko! Li kiel homo ne povas esti pli fiera! Li tuŝas ĉiujn temojn kun multe pli da majstreco ol tekniko —ĉar foje li faras neakcepteblajn erarojn en alia, sed li pardonpetas pro la

profundeco de la duobla lingvo kaj interliniado, kiujn la homo provizas al mi. Ĉar liaj roluloj, kara leganto, ne estas fremduloj: ili estas li, kaj ankaŭ vi, kaj certe mi, kiam ni kredas, ke ni faras la ĝustan aferon nur ĉar ĝi ĉiam estis farita tiel...

Tiuj, kiuj konas lin —la homon — persone dirus, ke li ŝatas aperi, sed neniu vere vidis lin, eĉ ne la gepatrojn, kiuj opiniis lin stulta; nek liaj infanoj, kiuj pensas pri li kiel la malbona ogro en la rakontoj; nek lia edzino, nek liaj amikoj, kiuj vidas lin kiel reflekon de si mem, dum li lasas sin esti amata kaj ridas pri ili ĉiuj de la supro de la monteto de sia frenezo, benita frenezo, kiu permesas al li krei siajn mondojn, en kiuj li trovas konsolon, vere sen iam rakonti aŭ ekvidi sian veran naturon, ĉar —li diras— tio estas io, kio apartenas nur al li kaj estas afero de neniu alia. Tio estas la patro de siaj roluloj.

Kaj li, la homo, leganto, estas nur transskribinto de la fekunda inspiro de la verkisto, de la fabeleco de ties mondoj, de ties revoj, utopioj kaj de la grandega feliĉo, kiujn naskis li.

Beletro

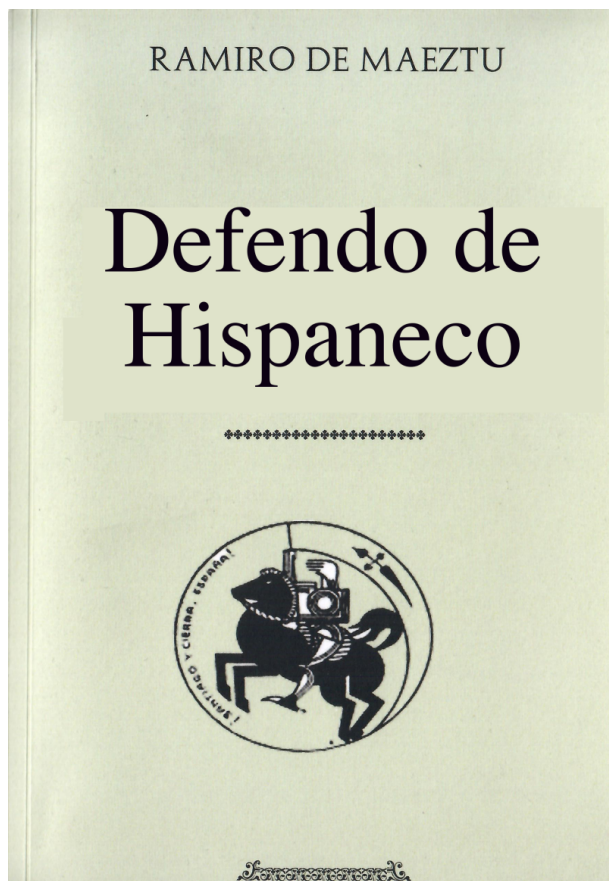
Defendo de Hispanio

Ramiro de Maeztu

Kapacito de konvertiĝo

lian liberecon kiel eble plej

Ni konservas la liberecon, ĉar la homo estas konstituita tiel, ke, kiom ajn grandaj estas ties pekoj, ĉiam eblas al li konvertiĝi, ŝanĝi, plibonigi kaj savi sin. Li ankaŭ povas daŭrigi peki ĝis li estas perdita, sed tio, kion tio diras, estas, ke libereco estas interna al ties estaĵo kaj boneco. Ĝi ne estos bona krom kiam li libere agas aŭ deziras bonon. Kaj pro tiu ĉi metafizika libereco, kiu estas propra al ĝi, ni ŝuldas al ĝi respekton. Ni povas montri al la perdita persono la ĝustan vojon, sed nur per siaj okuloj li povas esti certa, ke tio estas la ĝusto; Ni malfermos la pordojn de la patrodomo al la malŝparema filo, sed li estos tiu, kiu revenos al ĝi sur siaj piedoj; Ni montros la eraron al la malĝustulo, sed la deziro al la vero devos ekesti el lia propra animo. Jen kio koncernas moralan liberecon. Ekstera aŭ politika libereco venas de la komuna rekono de tiu intima aŭ morala liberecoj. Ĉar homo ne povas fari bonon, se li ne agas libere, ni devas respekti

multe. Se ni alfrontus la naturan homon, kiel li venis el la manoj de la Kreinto, la reganto bezonus nenion alian ol klarigi siajn devojn al li. Sed ĉar, laŭ Sankta Anselmo, la homo koruptis la naturon, kaj tiam la koruptita naturo koruptis la homon, tiel ke ni kaj tiuj ĉirkaŭ ni estas falintaj kaj malfortaj homoj, ni devas organizi societojn tiel, ke ili sin gardu kontraŭ pasioj. kaj malbonoj de homoj, samtempe ke ili instigas ilin fari bonon. La

problemo estas parte nesolvebla, ĉar kun malbonaj homoj ni ne povas konstrui tiajn bonajn societojn, kiuj ĉiam rekompencas la virton kaj punas la malvirton. Sed estas fakto, ke ĉiuj socioj, pro memkonservado, devas kuraĝigi la individuojn servi al ili kaj malinstigi ilin damaĝi kaj perfidi ilin; kaj, aliflanke, estas ankaŭ fakto, ke nia religio instigas en la homoj kaj komunumoj mal-avaran spiriton de universala servo, en kiu homoj ĵus puriĝis de origina peko. Jen la signifo de kristana libereco. Sed ĉu ekzistas iu moderna ideo pri libereco, kiu ne estas kunfandita en la kristanan spiriton?

Bertrand Russell estas konata en Anglio kiel *la filozofo de liberalismo*. Komence de la jarcento li verkis eseon: *La Adoro de Libera Homo*, kiun finiĝis per alineo kiu kaŭzis sensacion:

Mallonga kaj malpotenca estas la vivo de la homo: malrapida kaj certa sorto falas senkompate kaj mallume sur lin kaj lian rason. Blinda al bono kaj malbono, senindulge detrua, ĉiopova materio ruliĝas laŭ sia neforgesebla vojo. Homo, hodiaŭ kondamnita perdi la estaĵojn. li plej amas, morgaŭ trapasi la portalon de la ombroj, restas nur karesi, antaŭ ol la bato falas, la noblajn pensojn,

kiuj noblas lian efemeran tagon, malŝatante la malkuraĝajn terurojn de la sklavo de la destino, adori en la sanktejo; siaj propraj manoj konstruis sen timi la imperion de la hazardo, por konservi la spiriton liberan de la arbitracia tiraneco, kiu regas ilian eksteran vivon, fiere defiante la nerezisteblajn fortojn, kiuj toleras por tempo ilian konon kaj sian kondamnon; Laca kaj nefleksebla Atlaso, la mondo kiun ĝiaj propraj idealoj formis, malgraŭ la piedprema marŝo de senkonscia potenco.

Du generacioj de anglaj intelektuloj maldekstre enmemorigis ĉi tiun paragrafon. Malgraŭ tio, mi kuraĝos diri, ke neniue modere filozofia spirito povos vidi en li pli ol altsonan kaj zorgeman, sed kavan kaj kontraŭdiran retorikon. Ĉar estas tre vere, ke la penso de la homo, kiel li diras en alia alineo, estas libera, *ekzameni, kritiki, koni kaj krei imagopove*, dum liaj eksteraj agoj, unufoje plenumitaj, eniras la fatalan radon de kaŭzoj kaj efikoj. Ke la homo povas kritiki la mon don nur pruvas, ke, en certa senco, li estas ekster kaj super ĝi, kio ne signifas, logike, sed ke estas io en la homo, kiu venas de ia konscia potenco supera al la mondo. Sed diri, ke la mondo estas malbona, ĉar ĝi estas potenco, kaj ke ni devas ĝin malakcepti per la tuta animo, kaj

ke la homo estas bona, ĉar li ĝin malakceptas, kaj ke lia devo estas kondukti kiel Prometeo kaj heroe kaj obstine defii la malamikmon mondon, kvankam aliflanke, oni devas rezigni pri sia neforgesebla tiraneco, kaj ke tiu ĉi kredo de senpova ribelo ŝajnis dum tridek jaroj la bazo de filozofio kaj politiko, estas same nekompreneble kiel la aserto, ke la libereco de la homo estas nenio krom la rezulto de *la hazarda lokigo de atomoj*. Estas absurde diri al ni, ke la libereco estiĝas el la sorto kaj la hazardo, same kiel estas same kontraŭdire eligi nian konscion el la senkulpeco de la naturo. Estas homoj por ĉio. Dum la jaroj en kiuj s-ro Bertrand Russell verkis sian alineon, la poeto John Davison sinmortigis, konvinkite, ke, post kiam la danco de la atomoj produktis la konscion de la homo kaj sian propran poezion, kiu estis la konscio de la konscio, ne restis al la universo plia etapo ol reveni al la senkonscio. Tial li mortigis sin. Nur, kiel la ĉielo deklaras la gracon de Dio, la vizaĝo de la tero, transformita de la mano de la homo en tiaj grandegaj etendaĵoj, proklamas nian potencon kaj estas certa pruvo, ke eĉ por ekstera agado la homa gento bezonas submetiĝi al sorto, ĉar ĝi subigas kaj malsovaĝigas ĝin per sia dia fajrero.

En tiu fajrero, kaj ne en ia determinismo, estas la origino de la morala libereco de la homo. La nekredantoj ne sukcesas fondi ĝin. Nek politika libereco. Stuart Mill subtenis liberalismon por ke ĉiaj karakteroj estu produktitaj en la mondo, kaj, ĉefe, por ke la vero ĉiam havu la ŝancon venki super malvero, kaj ne nur kontraŭ la maltoleremo de la aŭtoritatoj, sed ankaŭ kontraŭ la premo. socia, ĉar *en Anglio*, li diris: *kvankam la jugo de la leĝo estas pli malpeza, tiu de opinio estas eble pli peza ol en aliaj eŭropaj landoj*. Ĝojante per ĉiaj bojkotoj, Stuart Mill skribis sian faman diron: *Se la tuta homaro krom unu estus de la sama opinio, kaj nur unu homo de la malo, la homaro ne plu havus rajton silentigi tiun personon, se li povus, por silentigi la homaron*. Stuart Mill pensis la tutan tempon pri la kazoj de Sokrato kaj Jesuo Kristo, kvazaŭ ĉirkaŭ ĉiu angulo estus Kristo kaj Sokrato, kiujn la obskurantismo de Registaro aŭ socio ne permesas disvastigi ilian savan ideon, sed la vera La problemo estis, eĉ tiam, tiun formulon, kiun Netchaieff registris baldaŭ poste en sia *Katekismo de la Revoluciulo*, kiam li diris: *Kontraŭ korpoj, perforto; kontraŭ animoj, mensogoj*. Ne estas tre verŝajne, ke maltoleremo sukcesos silentigi Kriston aŭ Sokra-

ton. La damaĝo, kiun la modernaj socioj devas alfronti, estas la disvastiĝo de mensogoj, kalumnioj, fifamigoj, pornografio, malmoraleco ĉiaspeca, fare de agitantoj kaj fanatikuloj, perversuloj kaj ambiciuloj, kiuj kaŝiĝas malantaŭ Sokrato kaj Kristo kaj en Stuart Mill kaj en ĉiuj martiroj de maltoleremo kaj defendantoj de libereco proklami siajn malveraĵojn, same kiel la malbonaj artistoj de ĉi tiuj jaroj rifuĝas en la nekomprenon, de kiu Eduardo Manet kaj Ricardo Wagner estis viktimoj siatempe por proklami, ke ties groteskaĵoj estas super la kompreno de sia popolo. Ni vivas sub la reĝimo de mensogoj. Nacioj kalumnias unu la aliajn senpune, kio igas ilin vivi en konstanta morala milito, sed Internacia Kortumo de Vero

ne estos kreita por ripari tion ĝis oni rekonos ke, en aferoj de informado kaj kritiko, ekzistas objektivaj kanonoj de vero kaj trompo, de kio estas lica kaj kio estas netolerebla. En la interna vivo rajtas prosperi gazetaro kiu, en la plej bona kazo, faras justecon nur al fremduloj aŭ malamiko, sed kiu sin dediĉas al altigi siajn amikojn aŭ samreliĝulojn, kio almenaŭ implicas la malbeligon de la valorskaloj. Aliflanke, ne ekzistas vera konkurenco inter agrablaj malveraĵoj, kiuj flatas popolajn pasiojn, kaj malagrablaj veroj, kiuj vane klopodos kontraŭbatali ilin. Pri tiu ĉi temo oni povus verki multajn ĉapitrojn, sed sufiĉas diri, ke libereco de penso devas konduki al la triumfo de malvero kaj mensogo.

Ramiro de
Maeztu,
murdita
pro timo al
liaj ideoj,
fare de
ignorantoj.

Daŭrigota

Kajeroj el la Sudo

Bulteno de Hispana Asocio
de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/hale/kels132.pdf>

Numero 132^a - Julio de 2024^a

ISSN 1886-1938 (printita)
ISSN 1886-1997
Depósito legal: Z-2398-88